НАРОДНО СЪБРАНИЕ
вх.№ 49-354-04-3
Дата 22 / 05 2023 г.
17:07

ЧРЕЗ
Г-Н РОСЕН ЖЕЛЯЗКОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА 49-ТО
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-Н СТОЮ СТОЕВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО
ПРАВНИ ВЪПРОСИ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 80, ал. 1 от ПОДНС внасям аргументирано предложение за изменения и допълнения на приетия на първо гласуване Законопроект за изменение и допълнение на наказателно-процесуалния кодекс (сигнатура 49-302-01-3), внесен от Министерския съвет на 13.04.2023 г. обединен в Общ законопроект (сигнатура 49-353-03-5), изготвен по реда на чл. 81, ал. 2 от ПОДНС, както следва:

1. **В § 32 се правят следните изменения и допълнения:**

1.1 В чл. 385г, ал. 1, т. 1 след думите "без неоправдано забавяне след задържането му" се поставя запетая и се добавят думите "но не по-късно от 24 часа, считано от момента на задържане".

1.2 В чл. 385г, ал. 2, след думите "друга мярка за процесуална принуда" се добавят думите "и мерки в подкрепа на образованието, ресоциализацията и благосъстоянието на непълнолетния".

2. **§ 33 се правят следните изменения и допълнения:**

2.1 В чл. 386, ал. 2, първо изречение след думите "се взема в изключителни случаи" се поставя запетая и се допълва с думите "и само когато лицето е навършило 16 години."

2.2 В чл. 386, ал. 4, след думите "одобрено от наблюдаващия прокурор", се създава ново изречение със следния текст: "За срока на задържането се вземат подходящи мерки, които гарантират правото на задържаните непълнолетни на образование и обучение, достъпа до програми за насърчаване на развитието им и на тяхната реинтеграция в обществото."

3. В § 34 се правят следните допълнения:

3.1 В чл. 387, ал. 7, след думите "на вида и размера на наказанието и на наложителните възпитателни мерки" се поставя запетая и се добавят думите "както и да подпомогне всички компетентни органи при вземане на решение дали да бъде предприета конкретна мярка в подкрепа на образованието, ресоциализацията и благосъстоянието на непълнолетния."

4. В § 38 се правят следните изменения и допълнения:

4.1 В чл. 390, ал. 2 след думите "Съдиите" се добавя запетая и думите "и прокурорите, които работят по наказателни производства с участието на деца".

4.2 В чл. 390, ал. 2 след думите "учители или възпитатели" се добавя следното изречение: "Служителите в правоохранителните органи и в местата за задържане, които работят по производства, свързани с непълнолетни, трябва да имат ефективен достъп до специализирано обучение във формат, съобразен с контактите им с децата, относно правата на децата, подходящите техники за провеждане на разпит, детската психология и общуването на език, пригоден за деца."

5. В Преходни и заключителни разпоредби (ПЗР) се създава нов § 55, като останалите параграфи се преномерират съответно:

§ 55. В ЗМВР се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 72, ал. 1, т. 5 се добавя ново изречение второ: „Когато лицето, независимо от основанията за задържането му, е непълнолетно, му се назначава за защитник адвокат от момента на задържането му."
2. В чл. 72, ал. 8 се добавя ново изречение второ: "Задържаните непълнолетни имат право на медицински преглед за общото им физическо и психическо състояние без неоправдано забавяне след задържане, но не по-късно от 24 часа, считано от момента на задържане".
3. Създава се нов чл. 74а:
   Чл. 74а. (1) Когато лицето по чл. 72, ал. 1 е непълнолетно, препис от заповедта по чл. 74, ал. 1 се предоставя на родител, попечител или на друго лице, което по закон полага грижи за него.
   (2) Вместо на лицето по ал. 1, преписът от заповедта се предоставя на друго пълнолетно лице, посочено от непълнолетния задържан и одобрено от съответния полицейски служител, когато:
   1. информирането на родителя, на попечителя или на лицето, което по закон полага грижи за задържания, е в противоречие с неговия най-добър интерес;
   2. родителят, попечителят или лицето, което по закон полага грижи за задържания, не може да бъде намерен или неговата самоличност е неизвестна.
   (3) Когато непълнолетният не е посочил пълнолетно лице или посоченото лице не е одобрено от съответния полицейски служител, се информира дирекция „Социално подпомагане" за определяне на социален работник, на когото да бъде предоставена информацията по ал. 1.

(4) Родителят, попечителят или лицето, което по закон полага грижи за непълнолетния задържан, се информира при отпадане на обстоятелствата по ал. 2.“

МОТИВИ:

Скъсяване на сроковете за извършване на медицински преглед в контекста на цялостния наказателен и квазинаказателен процес

Изискванията на чл. 8 от Директива (ЕС) 2016/800 (право на медицински преглед) също са въведени непълно. Новият чл. 385г от законопроекта предвижда медицински преглед да се извърши на непълнолетен обвиняем в три хипотези: след задържането му, по инициатива на компетентния орган и по искане на непълнолетния и на лицата по чл. 385б. Преди всичко, Директивата не поставя ограничение за упражняване на това право само в случая на „непълнолетен обвиняем“. Т. 1 от чл. 8 на Директива (ЕС) 2016/800 предвижда, че „задържаните деца имат право на медицински преглед“. Тази подлежаща на транспониране разпоредба, отнесена към българския контекст, неминуемо реферира към задържани в наказателния и квази-наказателния процес, включително към лицата, които се задържат по реда на ЗМВР по подозрение за извършено престъпление, както и тези по Указ № 904 от 28.12.1963 г. за борба с дребното хулиганство и по Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия. С настоящото се предлага „задържаните непълнолетни“ да преминават през медицински преглед за оценка на общото им физическо и психическо състояние в кратък срок.

В допълнение към това Директива (ЕС) 2016/800 добавя „мерки, налагани или планирани по отношение на детето“. Такива са образователните или реинтеграционни мерки, каквито изобщо не са предвидени в законопроекта. Поради това, с настоящото се предлага резултатите от прегледа да се вземат предвид и при определяне на мярка за неотклонение или друга мярка за процесуална принуда, както и при определяне на мерки в подкрепа на образованието, ресоциализацията и благосъстоянието на непълнолетния.

Срокове на мярката за неотклонение задържане под стража

Законопроектът за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс не въвежда в пълнота изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 по отношение на нейния обхват. В законопроекта е направен непълен опит за въвеждане на изискванията на директивата от момента, в който непълнолетният става обвиняем до окончателното му осъждане по наказателно обвинение в рамките на формалния наказателен процес, регламентиран от НПК.

В своя Общ коментар № 24 от 2019 г. за правата на детето и правосъдието за малолетни и непълнолетни Комитетът по правата на детето на ООН препоръчва определяне в законодателството на долна възрастова граница от 16 години, под която непълнолетни да не могат да се задържат. Предлаганият законопроект определя стандарти, които са далеч под този глобален стандарт.

Поради това, с настоящото се предлага изрично да бъде регламентирано, че мярката за неотклонение задържане под стража се взема в изключителни случаи и само при положение, че лицето е навършило 16 години, ведно с постановката, че мярката за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство не може да продължи повече от пет месеца, когато лицето е привлечено като обвиняем за тежко умишлено престъпление и когато лицето е привлечено като обвиняем за престъпление, за което се предвижда наказание не по-малко от петнадесет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание, и повече от два месеца – във всички останали случаи.

Условия на задържане и гарантиране на образование и ресоциализация

Законопроектът не въвежда ключови части от изискванията на чл. 12, т. 5 от Директива 2016/800. Според тях държавите членки се задължават да вземат подходящи мерки за да гарантират правото на задържаните непълнолетни на образование и обучение и достъпа им до програми за насърчаване на развитието им и тяхната реинтеграция в обществото. Действащата система за наказателно правораздаване в България не дава никакви възможности за образование, както и за участие в реинтеграционни програми докато непълнолетните са задържани в следствен арест. Изключването на деца в училищна възраст от системата на образование, което може да трае месеци наред, е масирано нарушаване на тяхното право на образование в противоречие не само с Директива 2016/800, но и с член 2 от Протокол № 1 от Европейската конвенция за правата на човека.

Предлаганият законопроект не предвижда мерки за да се преодолее този сериозен дефицит, както и за да съобрази българското законодателство с изискванията на директивата. Поради това, с настоящото се предлага разширяване на разпоредбата на чл. 386, ал. 4 с пояснение, че за срока на задържането се вземат подходящи мерки, които гарантират правото на задържаните непълнолетни на образование и обучение и достъпа им до програми за насърчаване на развитието им и на тяхната реинтеграция в обществото. Подобно разширение на нормата на чл. 386, ал. 4 се явява важна първа крачка в обезпечаването на мерки за гарантиране на образованието и ресоциализацията на децата в конфликт / контакт със закона. Идентична мотивировка стои и зад предложеното разширение на чл. 387, ал. 7.

Специализация на компетентните органи

Директива (ЕС) 2016/800 (в чл. 20, т. 1) поставя изискването служителите в правоохранителните органи и в местата за задържане, които работят по дела, свързани с деца, да преминават специализирано обучение на равнище, съобразено с контактите им с децата, относно правата на децата, подходящите техники за провеждане на разпит, детската психология и общуването на език, пригоден за деца.

Също така, изисква се (чл. 20, т. 2) държавите членки да предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че съдиите и прокурорите, които работят по наказателни производства с участието на деца, имат или специална квалификация в тази област, или ефективен достъп до специализирано обучение, или и двете кумулативно. Поради това, с настоящото се предлага съдиите и прокурорите, които работят по наказателни производства с участието на деца, да притежават специална подготовка в областта на правата на детето или да имат ефективен достъп до специализирано обучение, а служителите в правоохранителните

органи и в местата за задържане, ангажирани в производства, свързани с непълнолетни, да имат ефективен достъп до специализирано обучение във формат, съобразен с контактите им с децата, относно правата на децата, подходящите техники за провеждане на разпит, детската психология и общуването на език, пригоден за деца.

Транспониране на Директива (ЕС) 2016/800 досежно ЗМВР, УБДХ и ЗООРПСМ

За определяне на обхвата, както и за тълкуване на използваните в Директива (ЕС) 2016/800 термини, чл. 23 от Директивата, респ. Съображения № 29, 60 и 67, отпращат към Хартата за основни права на Европейския съюз, Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС), съдебната практика на Съда на Европейския съюз (СЕС) и на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). Следователно, терминът „наказателно обвинение", респ. „наказателно производство", следва да се тълкува в съответствие с практиката на ЕСПЧ по чл. 6, §1 от ЕКЗПЧОС. В практиката си ЕСПЧ приема, че тези понятия са автономни, а критерият за наличие на „наказателно обвинение" и „наказателно производство" е материален, а не формален. Той е свързан със „съществено засягане на положението" на уличения (вж. Девеер срещу Белгия, § 44). Такова без съмнение е налице, когато непълнолетният е задържан като заподозрян за извършено престъпление по Закона за МВР. Респ. изискванията на Директивата следва да се въведат и чрез съответните изменения в ЗМВР за хипотезите на задържане на лице, „за което има данни, че е извършило престъпление" (член 72, ал. 1, т. 1 ЗМВР). Изискванията на Директива (ЕС) 2016/800 следва също така да се въведат и за квази-наказателните производства по реда на Указа за борба с дребното хулиганство (УБДХ) и по Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия (ЗООРПСМ). С Решение № 1 по к.д. №10/2011 от 1 март 2012 Конституционният съд на РБ приема, че разпоредбите за административно наказване представляват наказателно обвинение по смисъла на чл. 6 от ЕКЗПЧОС. Същото е приел и ЕСПЧ в редица дела срещу България, касаещи производства по УБДХ. Непълното въвеждане на Директивата по отношение на нейния обхват като цяло засяга и прави непълно въвеждането ѝ относно изискванията за информиране, адвокатска защита, право на личностна характеристика, право на медицински преглед, право на придружаване и други права, регламентирани в нея. Поради това, с цел обхватно транспониране на Директива (ЕС) 2016/800, следва да се приемат съответните изменения в ЗМВР относно хипотезите на задържане на лице, „за което има данни, че е извършило престъпление" (член 72, ал. 1, т. 1 ЗМВР). Следва да се въведе в т.ч. уредба, регламентираща задължителна адвокатска защита по време на задържане по реда на член 72, ал. 1, т. 1 ЗМВР, по подобие на тази, регламентирана в чл. 94 НПК. Необходимо е включените в Директива (ЕС) 2016/800 минимални стандарти също така да се въведат и за квазинаказателните производства по реда на Указа за борба с дребното хулиганство (УБДХ) и на Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия. Същото мотивира предложените ПЗР в ЗИД на НПК.

ВНОСИТЕЛ:

Венелин Огнянова Нецова - Ангова